

Nader onderzoek ecologie Twee Zalmenstraat 5a Giessen

Arnhem, 8 oktober 2018

Colofon

Titel : Nader onderzoek ecologie
Subtitel : Twee Zalmenstraat 5a Giessen

Projectnummer : 18.066a
Datum : 8 oktober 2018

Veldonderzoek : R. Raaijmakers.
Auteur(s) : R. Raaijmakers

Goedgekeurd door : T. Kooij

Opdrachtgever : Gemeente Woudrichem
Contactpersoon : Dhr. E. Wagemakers

Bezoekadres : Snelliusweg 40-18
Postcode : 6827 DH Arnhem
Telefoon : 026-2001900

info@ekoza.nl
www.ekoza.nl

Ekoza B.V. is lid van het Netwerk Groene Bureaus: www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Wettelijk kader	5
2.1 Soorten	5
3. Gebiedsbeschrijving	7
3.1 Gebiedsbeschrijving	7
3.2 Voorgenomen ingreep	8
4. Onderzoeksmethode.....	9
4.1 Vleermuizen	9
4.2 Uitwerking en rapportage	10
5. Resultaten	11
5.1 Vleermuizen	11
6. Conclusies.....	14
6.1 Vleermuizen	14
Bronnen.....	15
Literatuur	15
Websites	15

1. Inleiding

De gemeente Woudrichem is voornemens nieuwbouw te realiseren aan de Twee Zalmenstraat 5a te Giessen. Het voormalige schoolgebouw van basisschool “De Parel” dient te worden gesloopt om ruimte te maken voor nieuwbouw.

Eén van de haalbaarheidsstudies die voor deze plannen dient te worden uitgevoerd is een toetsing aan de natuurwet- en regelgeving. Daarvoor heeft in februari van 2018 een quickscan flora en fauna plaatsgevonden (Ekoza-rapport 18.026a, Ekoza, 2018). Bij dit onderzoek is geconstateerd dat de gebouwen en enkele bomen binnen het plangebied geschikt zijn als mogelijke verblijfplaats voor vleermuizen.

Bij de voorgenomen ingreep zal rekening gehouden moeten worden met voorkomende vleermuizen.

Om te bepalen of vleermuizen aanwezig zijn en ook daadwerkelijk gebruik maken van het plangebied aan de Twee Zalmenstraat 5a, is nader onderzoek noodzakelijk.

Indien vleermuizen voorkomen, zullen de effecten van de werkzaamheden op deze soorten beoordeeld worden. Indien negatieve effecten te verwachten zijn is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk.

In hoofdstuk 2 staat het wettelijke kader uiteengezet, waaraan getoetst dient te worden. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het onderzoeksgebied en de voorgenomen ingrepen. Hoofdstuk 4 geeft een korte beschrijving van de onderzoeksmethodes die gebruikt zijn. In hoofdstuk 5 worden de resultaten van het onderzoek besproken en getoetst aan de Wet natuurbescherming. Tenslotte wordt in hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen gegeven.

2. Wettelijk kader

Sinds 1 januari 2017 is de nieuwe Wet natuurbescherming van kracht. Deze wet vervangt 3 wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet. Het bevoegd gezag komt bij de provincies te liggen. De Rijksoverheid blijft verantwoordelijk voor handelingen en projecten in gebruik, beheer of aanleg door het rijk, zoals hoofdwegen, spoorwegen, hoofdvaarwegen, waterkeringen, militaire terreinen, gastransportnet, hoogspanningsleidingen, delfstoffen, kustlijn, bepaalde visserij etc.

De Wet natuurbescherming is gericht op de bescherming van:

- Natura 2000-gebieden
- Soorten
- Houtopstanden

Dit onderzoek heeft enkel betrekking op soorten, in dit geval vleermuizen. In dit hoofdstuk zal daarom ook alleen de soortenbescherming besproken worden.

2.1 Soorten

Onder de Wet natuurbescherming geldt, net als onder de Flora- en faunawet, een zorgplicht voor alle in het wild levende dieren.

De Wet natuurbescherming kent drie beschermingsregimes

- soorten van de Vogelrichtlijn
- soorten van de Habitatrichtlijn
- overige soorten

Vogelrichtlijnsoorten

Onder de soorten van de Vogelrichtlijn vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels. Ingevolge artikel 3.1 is het verboden om:

1. Opzettelijk vogels te doden of te vangen;
2. Opzettelijk vogelnesten, -rustplaatsen en -eieren te vernielen of te beschadigen of vogelnesten weg te nemen;
3. Eieren van vogels te rapen en deze onder zich te hebben;
4. Opzettelijk vogels te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Habitatrichtlijnsoorten

Onder de soorten van de Habitatrichtlijn vallen soorten die genoemd zijn in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage I van het Verdrag van Bonn. In de Bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd.

Wat betreft deze soorten is het ingevolge artikel 3.5 (Bern bijl. II, Bonn bijl. I) verboden om:

1. Opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. Opzettelijk dieren te verstoren;
3. Opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen;
4. Voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
5. Opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Wat betreft deze soorten is het ingevolge artikel 3.6 (Bern bijl. I en II, Bonn bijl. I) verboden om dieren of planten te verkopen, te vervoeren voor verkoop, te verhandelen, te ruilen of te koop of te ruil aan te bieden, tenzij het gaat om gefokte of gekweekte dieren of planten.

Andere soorten

Onder het beschermingsregime andere soorten vallen soorten waarvan er geen Europese verplichting tot bescherming is. Dit zijn soorten die vanuit nationaal belang extra bescherming behoeven.

De beschermde status van soorten kan per provincie verschillen. Provincies hebben de bevoegdheid om bij provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor nationaal beschermde soorten. In dit geval gaat het om de provincie Noord-Brabant. Ingevolge artikel 3.10 is het verboden om:

1. Opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. Voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
3. Opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Zorgplicht

Artikel 1.11 Wnb voorziet in een algemene verplichting voor een ieder om voldoende zorg te dragen voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Het betreft bovendien niet alleen dieren en planten van soorten waarvoor de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn specifieke beschermingsmaatregelen eisen, maar alle in het wild levende dieren en planten.

De zorgplicht is als een open norm geformuleerd in het eerste lid van artikel 1.11. In het tweede lid wordt de zorgplicht iets geconcretiseerd door te bepalen dat de zorgplicht in elk geval inhoudt dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:

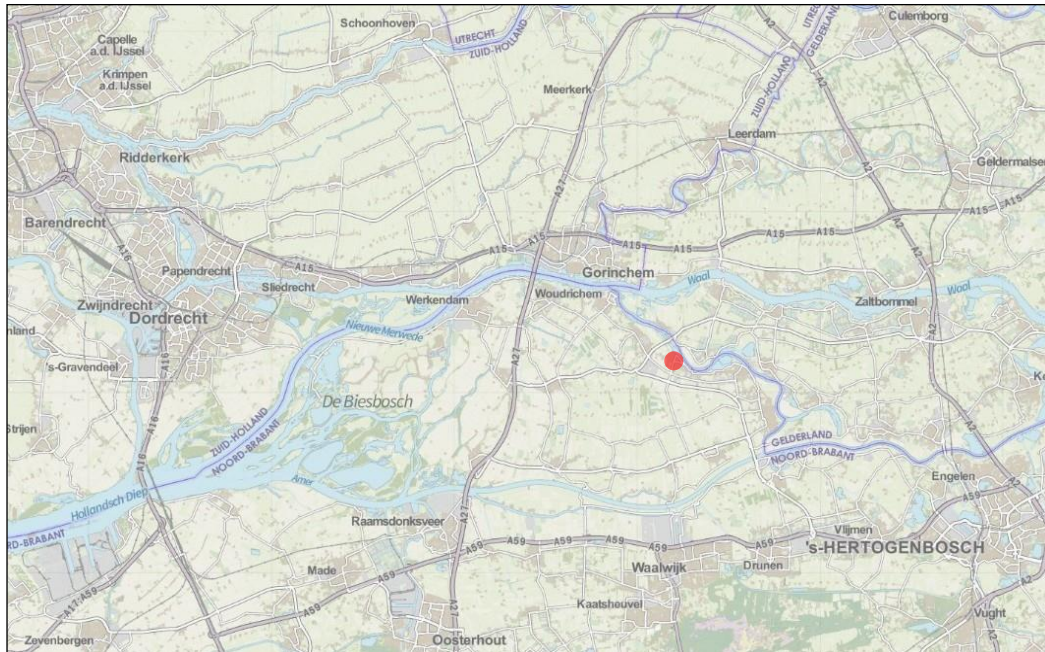
- dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
- indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
- voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Voor de bescherming van dieren en planten van soorten waarvoor geen specifiek beschermingsregime geldt op grond van hoofdstuk 3, heeft de zorgplicht zelfstandig betekenis. Op grond van de zorgplichtbepaling moeten schadelijke handelingen in beginsel achterwege worden gelaten dan wel moeten maatregelen worden genomen om schadelijke gevolgen (zoveel mogelijk) te voorkomen.

3. Gebiedsbeschrijving

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied betreft het terrein van de voormalige basisschool De Parel aan de Twee Zalmenstraat 5a te Giessen (zie figuur 1 en 2).

Figuur 1. Ligging van Giessen (bron: www.google.nl/maps).

Figuur 2. Ligging van het plangebied dat is onderzocht (rood) (bron: www.bing.com/maps).

Het schoolgebouw bestaat uit verschillende geschakelde gebouwen van 1 en 2 verdiepingen. De gebouwen zijn uit bakstenen opgebouwd, hebben grote ramen afgewerkt met kunststofplaten en hebben een plat dak. Aan de achterzijde van het schoolgebouw is een grote speelplaats met een aantal zandbakken, enkele plantenborders en een houten schuurtje. Aan de straatzijde is een gazon aanwezig en staan diverse solitaire bomen, in de grote platanen aan de oostzijde zitten enkele holtes van oude snoeiwonden. De muren van het gebouw hebben een spouw met open stootvoegen. Een impressie van het plangebied aan de hand van foto's is weergegeven in figuur 3.

Figuur 3. Impressie plangebied Basisschool "De Parel".

3.2 Voorgenomen ingreep

Het schoolgebouw is niet meer in functie. De gemeente heeft de wens om het vernoemde schoolgebouw te slopen. De bomen en struiken op het terrein zullen daarbij mogelijk ook worden gekapt en verwijderd. De exacte planning hiervoor is nog niet bekend, maar zal zo snel mogelijk na het volgen van benodigde procedures van start gaan. Na de sloop zal op het terrein nieuwbouw worden gerealiseerd. Uitgewerkte plannen hiervoor zijn op dit moment nog niet bekend.

4. Onderzoeksmethode

Iedere dier- en plantengroep heeft zijn eigen methode van inventarisatie om een zo goed mogelijk beeld te verkrijgen van de betekenis van het gebied voor de betreffende soorten of groepen. Vleermuizen zijn zwaar beschermde soorten die onder Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Bijlage II van het Verdrag van Bern en Bijlage I van het Verdrag van Bonn vallen.

4.1 Vleermuizen

De vleermuizen kunnen over het algemeen worden ingedeeld in gebouwwonende en boombewonende soorten, gedurende het jaar kan hier een verschuiving in plaatsvinden. Soorten die kunnen worden aangemerkt als gebouwwoners zijn onder andere de laatvlieger, meervleermuis en de gewone dwergvleermuis. Deze soorten verblijven meestal in de spouwmuren van woonhuizen. Soorten die kunnen worden aangemerkt als boombewoners zijn de rosse vleermuis en de watervleermuis. Deze soorten verblijven meestal in verlaten spechtenholten of in holten die zijn ontstaan door rotting na het afbreken van een tak.

In de winter maken vleermuizen van meerdere objecten gebruik die als verblijfplaatsen kunnen dienen, deze plekken moeten koel en vorstvrij zijn. De watervleermuis, meervleermuis, franjestaart, gewone grootoorvleermuis en baardvleermuis overwinteren in mergelgroeven, forten, bunkers en ijskelders. Gewone dwergvleermuizen en laatvliegers zijn meestal te vinden in droge plekken in gebouwen.

Rosse vleermuizen gebruiken holle bomen als winterslaapplaats.

De vrouwtjes wonen in de zomer in kraamverblijfplaatsen. Hier brengen ze hun jongen groot. De laatvlieger, meervleermuis en de gewone dwergvleermuis leven hierbij meestal in groepen (kolonies) in de spouwmuren van gebouwen. Een soort als gewone grootoorvleermuis heeft een voorkeur voor grote open ruimtes zoals een kerkzolder. De kolonies van de watervleermuis en de rosse vleermuis zijn tijdens de kraamtijd vaak te vinden in verlaten spechtenholten, of hopen die door rotting bij een afgebroken tak ontstaan zijn.

Inventarisatie

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd op basis van het vleermuisprotocol van het Netwerk Groene Bureaus (waarbij Ekoza is aangesloten). Onderzoek uitgevoerd volgens het protocol geeft de meeste zekerheid op voldoende onderbouwing van een eventuele ontheffingsaanvraag. Het bevoegd gezag toetst hierop.

In dit protocol staat beschreven dat 75% van het plangebied overzien moet kunnen worden bij avond-/ nachtbezoeken in de kraam-/ zomerperiode. Tijdens de ochtend blijven vleermuizen een tijdje lang zwermen voor hun verblijfplaats voordat ze naar binnen gaan. Volgens het vleermuisprotocol zijn in de kraamperiode minimaal 2 veldbezoeken noodzakelijk.

Om een goed overzicht te krijgen van de kraam- en zomerverblijfplaatsen zijn twee avondbezoeken en één ochtendbezoek voor het plangebied uitgevoerd, waarbij het tweede avondbezoek met name bedoeld is om aanwezigheid van de laatvlieger aan te tonen dan wel uit te sluiten. De veldbezoeken hebben twee uur na zonsondergang (avondronden) en twee uur voor zonsopkomst (ochtendronde) plaatsgevonden.

In de paarperiode wordt er niet gezocht naar uitvliegende vleermuizen, maar wordt vanaf een uur na zonsondergang, gezocht naar roepende vleermuizen die de hele nacht door roepen om vrouwtjes te lokken. Gewone dwergvleermuizen vliegen hierbij rondjes bij de verblijfplaats, terwijl ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis vaak vanuit hun verblijfplaats roepen. Een roepende vleermuis betekent een paarverblijfplaats in de woning waar de vleermuis de hele tijd voor vliegt of vanuit roept.

Het veldwerk is te voet uitgevoerd waarbij het gehele plangebied binnen enkele minuten voor 100% bekeken kon worden. Voor de inventarisatie van de vleermuizen is gebruik gemaakt van een batdetector met time-expansion (Petterson D240x). De veldbezoeken zijn uitgevoerd bij goed vleermuisweer: weinig wind, geen regen en een temperatuur van boven de 10 graden Celsius.

Het onderzoek naar verblijfplaatsen is uitgevoerd door middel van 5 veldbezoeken. De onderzoeken in mei tot en met juli zijn gericht op het vinden van kraam- en zomerverblijfplaatsen. De onderzoeken die in augustus en september zijn uitgevoerd zijn gericht op het opsporen van paarverblijfplaatsen.

In Tabel 1 zijn de veldcondities ten tijde van het onderzoek weergegeven.

Tabel 1. Bezoekdata en weersomstandigheden.

Bezoek	Datum	Tijd	Zons- ondergang/ -opkomst	Weersomstandigheden
1	15-5-2017	21.20 - 23.30	21.27	droog, wind 3 Bft, 19°C
2	29-5-2017	3.30 – 5.30	5.29	droog, wind 2 Bft, 18°C
3	26-6-2018	22.00 – 0.00	22.04	droog, wind 2 Bft, 27 °C
4	15-8-2018	22.05 – 0.05	21.04	droog, wind 2 Bft, 19°C
5	12-9-2018	0.00 – 2.00	20.02	droog, wind 2 Bft, 15°C

4.2 Uitwerking en rapportage

Onderzocht wordt of de verbodsbepalingen van de Wet Natuurbescherming worden overtreden, een ontheffing noodzakelijk is en of daaruit voortvloeiende verplichtingen in de vorm van mitigatie of compensatie noodzakelijk zijn.

5. Resultaten

5.1 Vleermuizen

Het nader onderzoek naar vleermuizen is in het voorjaar (kraamperiode) van 2018 gestart.

Kraamperiode

Tijdens het eerste avondbezoek (15 mei) werden hoofdzakelijk op twee verschillende locaties foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. De vliegbewegingen concentreerde zich boven het grasspeelveldje aan de noordzijde van het schoolgebouw en aan de voorzijde van het gebouw, met name aan de zuidwestkant (zie figuur 4). Aan de zuidwestzijde van het gebouw waren het maximaal twee gewone dwergvleermuizen, boven het grasveldje zijn op een zeker moment 4 tot 5 gewone dwergvleermuizen gezien en gehoord. Er werden die avond geen andere vleermuissoorten waargenomen en er werden geen in- of uitvliegers gezien rondom het gebouw.

Tijdens de ochtendronde (29 juni) was 1 gewone dwergvleermuis enige tijd aan de voorkant van het gebouw te horen, rond 4.50 werd deze daar voor het laatst gehoord. Deze verdween in zuidelijke richting van de Parallelweg. Boven het grasveldje waren rond 3.40 twee gewone dwergvleermuizen te horen, deze foerageerden daar met tussenpozen, maar werden na 4.15 daar niet meer gehoord. Er zijn geen andere soorten vleermuizen waargenomen. Er zijn die ochtend geen invliegende of zwermende vleermuizen rondom het gebouw waargenomen.

Volgens het vleermuisprotocol dient voor het uitsluiten van een verblijfplaats van laatvliegers, minimaal twee avondbezoeken in de kraamperiode plaats te vinden. Daarom heeft er nog een tweede avondbezoek (26 juni) plaatsgevonden.

Bij dit tweede avondbezoek zijn ook geen laatvliegers waargenomen. Een aantal gewone dwergvleermuizen werden wel weer gehoord en op dezelfde plaatsen. Maximaal weer 3 tot 4 exemplaren. Rond 23.30 werd het stil en werden geen vleermuizen meer waargenomen. Er zijn die avond geen in- of uitvliegende vleermuizen binnen het plangebied waargenomen.

Paarperiode

Gewone dwergvleermuizen brengen hun sociale (paar)roep meestal vliegend ten gehore en niet vanuit hun verblijfplaats. Tijdens het eerste bezoek in de paartijd (15 augustus) was af en toe een duidelijke baltsroep van een gewone dwergvleermuis te horen, de roep werd het hardst gehoord boven het grasveldje (zie figuur 4). De baltsroep werd daar een paar minuten gehoord waarna deze weer verdween en pas later (5 tot 15 min.) opnieuw werd gehoord. De roepende gewone dwergvleermuis verdween richting De Burcht/ Groenstraat aan de noordzijde van het plangebied. Behalve boven het grasveldje was er nog activiteit van enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen te horen aan de west- en zuidzijde van het plangebied. Andere vleermuissoorten werden niet gehoord.

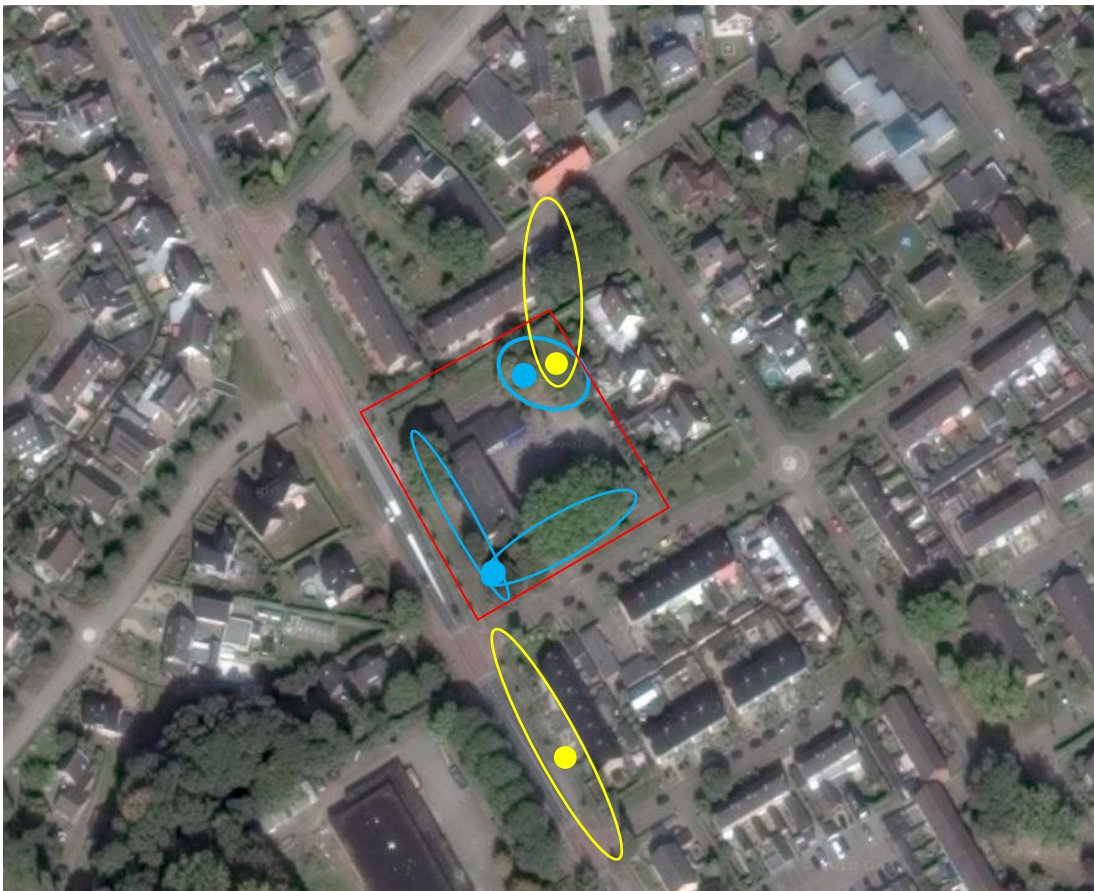
Bij het tweede bezoek in de paartijd (12 september) was weer op dezelfde locatie (grasveld) een paarroep van een gewone dwergvleermuis te horen.

Ook werden er nog enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen gehoord.

Aan de zuidwestzijde van het plangebied werd even een paarroep gehoord, maar deze kwam van de overkant van de Twee Zalmenstraat. Deze roep werd het hardst gehoord op de hoek van de Twee Zalmenstraat/ Parallelweg en vloog vandaar zuidelijk richting de Parallelweg.

Andere vleermuissoorten zijn in de paartijd niet gehoord.

Een overzicht van de locaties en vleermuisactiviteiten in rondom het plangebied is te zien in figuur 4.

Figuur 4. Locaties van (meerdere) foeragerende gewone dwergvleermuizen (blauw) en van paarroepende gewone dwergvleermuizen (geel) binnen en in de omgeving van het plangebied.

Effectenbeoordeling

Verblijfplaatsen

Ondanks dat er redelijk veel foerageeractiviteit binnen het plangebied waar te nemen was, werd er geen zwermgedrag of in- of uitvliegers gezien bij het gebouw. De foeragerende gewone dwergvleermuizen, die werden gehoord concentreerde zich boven het gazon en bij de hoge muur aan de zuidzijde van het gebouw. Dit zijn waarschijnlijk in de omgeving verblijvende gewone dwergvleermuizen die daar foerageren.

De twee locaties (zie figuur 4) waarop paarroepen van de gewone dwergvleermuis werden gehoord, bevonden zich beide duidelijk op het grensgebied van een territorium waarvan de verblijfplaats buiten het plangebied lag. Anders zouden de paarroepen, van tijd tot tijd, ook verspreid over het plangebied hard geklonken hebben. Deze paarroepen concentreerden zich beide buiten het plangebied. Er bevindt zich dus geen paarverblijf gewone dwergvleermuis binnen het plangebied.

Foerageergebied

Het plangebied wordt door gewone dwergvleermuizen met enig regelmaat gebruikt als foerageergebied. Het plangebied ligt in de bebouwde kom van Giessen. De meeste van de gewone dwergvleermuizen die hier foerageren zullen ergens in de omgeving hun verblijfplaats hebben. Boven het gazon omdat het gras daar niet gemaaid was (meer insecten). Bij de muur, omdat deze nog warmte afgaf van de dag en beschut was door bomen, vermoedelijk waren er hierdoor ook meer insecten aanwezig.

De oppervlakte van het plangebied is echter te beperkt om essentieel foerageergebied te zijn. Er is in de omgeving voldoende alternatief foerageergebied aanwezig. De voorgenomen ingreep heeft geen negatief effect op essentieel foerageergebied van vleermuizen.

Vliegroute

Het plangebied fungeert niet als vliegroute in de functie van een geleidend lijnvormig element in het landschap.

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen binnen het plangebied. Essentieel foerageergebied of vliegroutes van vleermuizen zijn binnen het plangebied niet aanwezig. De voorgenomen werkzaamheden zullen geen negatief effect hebben op vleermuizen. Een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is niet nodig.

6. Conclusies

De Wet natuurbescherming is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Niet alleen de instandhouding van verblijfplaatsen is van belang, maar ook de instandhouding van het leefgebied. Te allen tijde dient men de zorgplicht in acht te nemen. Deze zorgplicht houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moet worden voorkomen. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. De eventuele aanbevelingen voor andere beschermde soorten dan vleermuizen (zoals vogels) staan aangegeven in de rapportage van de quickscan.

6.1 Vleermuizen

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld binnen het plangebied. Er bevindt zich geen essentieel foerageergebied of vliegroute binnen het plangebied. De voorgenomen ingreep (sloop) zal geen negatief effect hebben op vleermuizen die voorkomen binnen het plangebied of in de omgeving. Er is geen ontheffing in het kader Wet natuurbescherming nodig.

Bronnen

Literatuur

- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Kanters & J.C. Buys 2016. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Natuur van Nederland 12: 1-432.
- Ekoza, 2018. Quickscan flora en fauna Basisschool de Ganzenhof, Giessen. Rapportnummer 18.026a. Ekoza BV, Arnhem
- Kapteyn, K. 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co, Haarlem.
- Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Limpens, H., Mosterd, K. & Bongers, W. 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV, Utrecht.
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging (2017) Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdierverseniging.nl

Websites

- www.bing.com/maps
- www.google.nl/maps
- www.zoogdierverseniging.nl